

Legastenija (Legasteničar)

Legastenična oseba z dobro ali povprečno inteligenco zaznava svoje okolje diferencirano, njegova pazljivost popusti, če naleti na simbole, kot so to črke ali številke, ker jih zaradi svoje delne sposobnosti drugače občuti kot pa oseba, katera ni legastenična. Zato ima legastenična oseba težave, da se nauči čitanja, pisanja in računanja.

Dr. Astrid Kopp-Duller

Vsakdo je lahko vesel, ako ima legasteničnega človeka kot prijatelja. Legastenični ljudje so zelo kreativni, so tehnično visoko nadarjeni – moj računalnik so mi pravilno postavili legastenični otroci – in so imeli veliko potrpljenja, da so mi vse točno razložili. Vsak legastenični človek ima izrazit smisel za pravičnost. To se mi zdi za naše čase zelo važno – zelo sem vesela, da imamo take ljudi. Legastenični človek ostane zvest prijatelj za celo življenje.

Dostikrat se legastenija smatra kot bralna in pravopisna slabost. Dejansko pa obstoja le ena razlika – in to je predvsem v pospeševanju.

Poskusimo razjasniti razlike.

Bralna in pravopisna slabost lahko nastane iz psihičnih ali pa fizičnih razlogov, iz družinskih razlogov, kot posledica učnih metod, primanjkljaj pri učenju in primankljaj nadarjenosti. V nasprotju pa je legastenija genetično pogojena – torej je ta nadarjenost že prirojena. Kako pa se ta nadarjenost končno izraža, odvisi od njegovega okolja. Če ima legastenični človek pogoje, katere odgovarjajo njegovim zatevam, v šoli ne bo prišlo do pomembnih težav.

Zelo važno je, da se legastenija pravočasno spozna. Dosti znamenj za legastenijo je že v predšolski dobi. Doba kobacanja je zelo važen odrezek za razvoj, da otrok lahko koordinira pisanje in branje. Pri mnogih legastenikih se opaža, da se ta doba ali izpusti ali pa da se je premalo izživela. Dostikrat so takozvani talni srkljači, plazijo največ navzad ali na stran. Tukaj je zelo važno, da se otroke točno opazuje, če obstojajo še druga znamenja legastenije. Ker pa je legastenija prirojena, je treba točno opazovati, če so starši legasteniki ali pa so v sorodstvo nekateri legasteniki.

Če pride pri vstopu v šolo do prvih težav pri branju, pisanju in računanju, je treba to takoj razčistiti, da se ne zamudi dragocen čas. Pogostejše vežbanje pa ne prinesejo bistvenih izboljšanj – vendar pa veliko razočaranje – in to za otroka kot za celo družino.

Tako to pa seveda ne sme biti. Vemo, da legastenija ni nobena bolezen, nobena ovira in da legastenični otroci niso ne leni in ne neumni.

Sem učiteljica za legastenijo – in veliko mater in otrok išče pri meni pomoč.

Test z računalnikom – ali pa z drugimi sredstvi, z igranjem – predvsem pa pri mlajših otrocih, kateri računalnika še ne obvladajo, se lahko v najkrajšem času ugotovi, katera čutna spoznanja so bolj izrazita in katere je treba vežbati.

Prvi postopek testa je odmerjen za sposobnost pozornosti.

Drugi del pa se posveti obširnemu področju za čutne uspehe, kateri so potrebni za čitanje, pisanje in računanje. To so:

Vidna (optična) diferenciacija je sposobnost, da se spozna enakost in neenakost in se jih razloči.

Vizualni (optični) spomin je sposobnost, da se dogodek obdrži, shrani in po potrebi spet vrne.

Optična serijalnost je sposobnost, optične vtise po vrsti razvrstiti.

Akustična diferenciacija je sposobnost, iz slišane slišati določene besede ali pa razlikovati podobno zveneče besede.

Akustični spomin – to je sposobnost, da se slišano obdrži, shrani in po potrebi spet vrne.

Akustična serijalnost je sposobnost, da se v enem stavku sliši, katera beseda je bila prva izrečena.

Prostorninska orientacija – prostorninski in časovni sestav, tako kot ocenjevanje velikosti in enot.

Telesna šema – ocenjevanje lastnega telesa (da se razloči levo – desno).

Po oceni testa se ugotovi, katera čutna spoznanja je treba vežbati.

Tu govorimo o primarni legasteniji.

Če so se meje pri otrocih prekoračile, ker se je stalno preveč zahtevalo in s tem, da se jih ni razumelo in se otroci začnejo nenavadno obnašati, potem lahko govorimo o sekundarni legasteniji, katero pa se seveda veliko težje odpravi, kot pa primarno legastenijo.

Zato je posebno važno, da se pri prvih znamenjih otrokom namerno in hitro pomaga. Otroci potrebujejo hitre doživljaje uspeha. Nočemo imeti bolne in obupane otroke, kateri ne verujejo več vase.

Posebno važno je sodelovanje med domačo hišo, učitelji in trenerjem za legastenijo. Ker namreč razredni učitelj ne more vedno odgovarjati za napredke legasteničnih otrok.

Ako pa se ta krog zapre in otrok opazi, da on s svojo težavo ni sam, ne bo prišlo do pozornosti zbujačega vedenja.

Izjave kot »več vaje« ali »to se bo že uredilo« tukaj niso na pravem mestu. Na tem mestu bi rada tudi omenila, da se nekateri učitelji zelo potrudijo, če pa kakšen učitelj mene vpraša, ali si morda nisem izbrala napačnega poklica in je mnenja, da legastenija ne obstoja, bi prosila dotičnega učitelja, da naj premisli svoje učiteljsko bivanje.

Važna pa je tudi pojasnitev – kaj je pravopisna napaka – kaj je napaka zaznavanja? Legastenični otroci delajo zlasti napake zaznavanja, to pomeni, da zaradi njihovega diferenciranega čutnega zaznavanja v trenutku pisanja ali čitanja ne spoznajo, da delajo napake. Take napake zaznavanja nastanejo zlasti pri besedah, katere se velikokrat uporablja. Imamo celo vrsto zaznavnih napak:

Razčlemba besede: izpustitev (ito), dodatek (issto), vrstni red (itso).

Zamenjava črk, katere se optično razlikujejo (dald, Murm).

Zamenjava črk, katere se akustično razlikujejo (trzlo, moplo).

Napake zatezanja in ostrine (razlika, čut, voziti).

Zaznavne napake in napake shranjevanja (dobro poznane besede napišejo napačno, iste besede v tekstu napišejo različno (zza, mmi, ot).

Kombinacija tipologije (šmihme, dlad).

Pratežava legasteničnih otrok obstoja v tem, da slabo znajo voditi svojih misli med čitanjem, pisanjem in računanjem.

Rešitev je večja pazljivost, kakor tudi izboljšanje čutnega zaznavanja z ustreznimi vajami. Istotako je potreben posamezen trening pri simptomih napak za branje, pisanje in računanje.

Tukaj je slikovito razumevanje in uresničitev pri delu s črkami in številkami. Kar legastenični človek lahko prime ali pa da lahko vidi trodimenzionalno, si bo tudi

zapomnil. Tu je tudi smiselno, če se izdelajo kar cele besedne družine. Če imam besedo voziti (vozilo, voziček, voznik, vožnja), se lahko izdelata kar več besed.

Zelo radi delajo mesilne mase, piščalne snaživce, peno za britje, itd. in je zelo učinkovito. Posebno važno je tudi delo z računalnikom, legastenični otroci imajo k tem zelo dober dohod.

Program za trening je treba uglasiti na vsakega otroka posebej, zato je tudi važno posamezno vežbanje.

Legastenični otroci rabijo veliko razumevanja in veliko časa, potem se bodo ravno tako kot drugi otroci naučili branja, pisanja in računanja. Taki otroci ničesar niso izgubili v posebni šoli!!!

Stalna kontrola in stalno opazovanje je zelo važno.

Poskusimo skupno ustvariti svet, v katerem imajo legastenični ljudje nepremično mesto v naši družbi – to brez kakršnih predsodkov!! Bolj prisluhnimo legasteničnim ljudem – imajo nam namreč veliko za povedati – in mi vsi se lahko veliko naučimo od njih.

Prevedla: Marica Karničar